

W tym miejscu należy zaznaczyć, że w tym tomie, jak i w poprzednim, nie ma jeszcze miejsca na pełną biografię pisarza, a jedynie na wyselekcjonowane fragmenty jego twórczości, które zostały wybrane do publikacji. Jest to jednak bardzo cenna i wartościowa praca, która przynosi wiele nowych informacji o twórczości Maksimowa. Jest to również doskonała okazja do zapoznania się z jego twórczością i do odkrycia jego bogatej spuścizny. Jest to również doskonała okazja do zapoznania się z jego twórczością i do odkrycia jego bogatej spuścizny.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że w tym tomie, jak i w poprzednim, nie ma jeszcze miejsca na pełną biografię pisarza, a jedynie na wyselekcjonowane fragmenty jego twórczości, które zostały wybrane do publikacji. Jest to jednak bardzo cenna i wartościowa praca, która przynosi wiele nowych informacji o twórczości Maksimowa. Jest to również doskonała okazja do zapoznania się z jego twórczością i do odkrycia jego bogatej spuścizny.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że w tym tomie, jak i w poprzednim, nie ma jeszcze miejsca na pełną biografię pisarza, a jedynie na wyselekcjonowane fragmenty jego twórczości, które zostały wybrane do publikacji. Jest to jednak bardzo cenna i wartościowa praca, która przynosi wiele nowych informacji o twórczości Maksimowa. Jest to również doskonała okazja do zapoznania się z jego twórczością i do odkrycia jego bogatej spuścizny.

W tym miejscu...

Katarzyna D u d a, *Wiara i naród. Twórczość Władimira Maksimowa*, Kraków 2001, s. 296.

Książka Katarzyny Dudy poświęcona jest Władimirowi Maksimowowi, jednemu z najbardziej znanych rosyjskich twórców emigracyjnych trzeciej fali. Ma formę monografii obejmującej biografię pisarza i całokształt jego bogatej spuścizny. Posiada duże walory poznawcze: poszerza wydatnie wiedzę o współczesnej literaturze rosyjskiej, wnosi nowe wartości do badań emigrantologicznych. Jest to pierwsze opracowanie całościowe poświęcone Maksimowowi, który dotąd nie doczekał się znaczących prac, a pewne działy jego pisarstwa w ogóle nie były obiektem badań. Dlatego rozprawa Katarzyny Dudy ma charakter pionierski i odkrywczy. Autorka znakomicie panuje nad jego spuścizną, posiada pełne rozeznanie w literaturze przedmiotu, wykazuje się także świetną orientacją we współczesnej literaturze rosyjskiej. imponuje jej wiedza emigrantologiczna.

¹ *Słowo w akcji. Rozmowa z Markiem Bińczykiem...*, „Polityka” 2000, nr 5, s. 51.

Dużym walorem monografii jest to, że utwory literackie pisarza czytane są i interpretowane przez kontekst filozoficznej antropologii, chrześcijańskiego personalizmu, koncepcji człowieka, pozwalającej dostrzec istotne właściwości pisarstwa Maksimowa — to nadzwyczaj przydatny klucz do odczytywania znaczeń tekstów. W swoich analizach i interpretacjach badaczka uwzględniła także szeroko rozumianą filozofię społeczną. Dzięki takiemu podejściu do tekstów możliwe stało się oryginalne, nowe ich naświetlenie — głębokie i wielopłaszczyznowe. Autorka wyczulona jest także na walory formalne utworów, potrafi je umiejętnie wydobyć i zanalizować.

Zalety monografii Katarzyny Dudy ujawniają się już w pierwszym fragmencie, zatytułowanym *W. Maksimow — żywot człowieka uczciwego*. To nie tradycyjny życiorys pisarza, lecz jego biografia duchowa, intelektualna, ideowa. Autorka tworzy świetnie zarysowaną sylwetkę pisarza, obiektywnie ukazując jego osiągnięcia i potknięcia oraz rzadkie ideowe kompromisy. Twórczość literacką Maksimowa ujmuje badaczka w dwu obszernych rozdziałach. Pierwszy z nich poświęcony został bogatej i różnorodnej prozie Maksimowa. W trafnie dobranym tytule: *Prawda historii i ideał życia w Chrystusie*, wskazuje autorka na podstawowe właściwości realistycznej prozy Maksimowa: dostrzegła w jego tekstach refleksję o tragedii dziejów, o problemie narodu, państwa i systemu, o kondycji człowieka-osoby. Dowodzi, że w postawie twórczej pisarza centralną kategorią jest Prawda, która będąc wartością uniwersalną, nie może służyć żadnym ideologiom. Będąc jej wierny, mógł pisarz poprzez swe dzieła „dawać świadectwo prawdzie”, wypowiadając się o wszystkich ważniejszych wydarzeniach XX wieku. Autorka monografii podkreśla, że twierdzenie, iż człowiek jest miarą wszechrzeczy, stanowiło podstawową zasadę antropologii Maksimowa. W jej analizach niezwykle przydatne okazują się więc takie kategorie klasycznej antropologii, jak sumienie, śmierć, osamotnienie. Duda podkreśla również zwrot pisarza ku transcendencji, co pozwala określić Maksimowa jako pisarza chrześcijańskiego. Ta strona jego pisarstwa uzewnętrznia się ponadto w bogatej problematyce etycznej i w postawie aksjologicznej. Podkreśla także badaczka autobiograficzny wymiar utworów Maksimowa.

Katarzyna Duda prezentuje całą spuściznę prozatorską Maksimowa: jego wczesne minipowieści, głośną powieść *Siedem dni tworzenia*, dalej *Kwarantannę*, *Pożegnanie znikąd*, *Arkę dla nieproszonych*, *Koczowanie ku śmierci*, *Spojrzenie w otchłań*. Robi to w formie minimonografii utworów, trafnie i przekonująco wychwytuje ich problematykę i wymowę ideową, odnotowuje właściwości formy, cechy genologiczne. Nie ma w rozprawie ujęć stereotypowych czy szablonów interpretacyjnych. Autorka potrafi problematyzować, jej analizy są wnikliwe i subtelne, interpretacje zaś przekonujące. Nie ogranicza się do analizy immanentnej, często stosuje metodę porównawczą, wskazuje na paralele i zbieżności.

Inną zasadę kompozycyjną niż w rozdziale o prozie przyjęła autorka monografii we fragmencie poświęconym dramaturgii Maksimowa. Mamy tu omówienie całościowe w oparciu o podejmowane przez autora problemy. Rozdział rozpoczyna się od charakterystyki ogólnej, uwzględniającej genezę dzieł, kończy się zaś opisem teatralnych właściwości dramatów Maksimowa. Analiza i interpretacja twórczości dramaturgicznej Maksimowa wymagała od autorki szczególnej wnikliwości, bowiem nikt przed nią tej sfery Maksimowa nie badał — Katarzyna Duda jest tu więc pionierem. Wyniki jej badań, oparte na dobrej znajomości dziejów dramaturgii rosyjskiej i teorii dramatu, są w pełni wymierne: dramaturgia Maksimowa została opisana i zinterpretowana wnikliwie, dogłębnie i wielopłaszczyznowo, i praca do dziejów dramaturgii rosyjskiej wnosi nowe dane.

Katarzyna Duda ukazuje w swej monografii także Maksimowa-publicystę. Rozdział ten prezentuje jeszcze jedną stronę jego pisarstwa, która wespół z beletrystyką tworzy spójną całość. Autorka rozprawy daje przewodnik po jego tekstach publicystycznych i po podejmowanych tematach, niezwykle istotnych, dotyczących fundamentalnych zagadnień ideowych, politycznych, światopoglądowych. Rozdział ten wymagał od autorki szerokiej wiedzy historycznej, znajomości zagadnień ideowych i postaw światopoglądowych. Wykazała się ona także znajomością problemów dnia dzisiejszego: obrazu Rosji po upadku komunizmu i człowieka świata postkomunistycznego. Czerpie ją z licznych opracowań, które sponżytkowuje sumiennie i z rozwagą. Mamy tu także porównania z publicystyką Zinowiewa i Limonowa; przytacza i komentuje autorka wypowiedzi polemistów i krytyków Maksimowa.

W zakończeniu rozprawy pisarz pokazany zostaje na tle wydarzeń historycznych i w kontekście procesu rozwojowego literatury rosyjskiej, jej różnorodnych nurtów i ich przedstawicieli. Autorka w sposób przekonujący i udokumentowany pokazuje jego stosunek do radzieckiej i postradzieckiej rzeczywistości. Ujawnia związek pisarza z określonymi nurtami w literaturze i podkreśla jego oryginalność.

Książka o Maksimowie stanowi istotny wkład do rusycystyki, nie tylko polskiej, do emigrantologii. Ale także do naszej wiedzy o człowieku dwudziestego stulecia, któremu przyszło egzystować w warunkach antyludzkiego systemu. Sportretowany przez Katarzynę Dudę pisarz należy do grona tych twórców, którzy potrafili epokę z talentem i zaangażowaniem pokazać.

LUCJAN SUCHANEK